

PARTICIPAREA EROICĂ A GRUPULUI 5 BOMBARDAMENT AL AVIAȚIEI ROMÂNE LA CAMPANIA DIN ANUL 1941

Serban Constantinescu

Interesele marilor puteri europene revanșarde și acțiunile neloiale ale altor state revizioniste au dus treptat la izolarea României de aliații săi firești, Franța și Anglia, impunându-i-se în anul 1940 masive cedări teritoriale (circa 33% din suprafața totală a țării cu o populație de aproximativ 6.700.000 de locuitori).

Nevizând țelurile anexioniste asupra unor teritorii ce nu i-au aparținut, România, a participat la cel de-al doilea război mondial, atât la campania din est, cât și la cea din vest, pentru refacerea integrității teritoriale a țării.

Condițiile politice și militare ale participării României la a doua conflagrație mondială din vara anului 1941 nu erau realizate, încât să asigure întregii națiuni liniștea sufletească - element esențial al siguranței în victorie. Situația ce precedase intrarea noastră în primul război mondial se repeta și acum, aceasta fiind soarta națiunilor mici târâte în vârtejul declanșat de cei mari. Aceste lipsuri au fost compensate pe câmpul de luptă de numeroase jertfe ale armatei din care fac parte și cele ale aviației de bombardament. Războiul declanșat la 22 iunie 1941, a solicitat aripilor cu tricolor eforturi supraomenești în lupta cu spațiul, cu climatul, cu aprovizionarea defectuoasă, cu puterea inamicului, cu cooperarea cu aliatul nu întotdeauna sigură¹.

Războiul modern a introdus un mijloc nou de luptă: arma aeriană. Dacă la începutul primului război mondial, avionul era un simplu mijloc auxiliar de informație, el s-a dezvoltat rapid și eficient, devenind un element indispensabil de informație, de legătură, de luptă, putând acționa nu numai în câmpul tactic, la dispoziția comandamentelor marilor unități de luptă terestră, dar și în câmpul strategic, în formații independente, la dispoziția conducerii supreme a armatei.

La 22 iunie 1941, generalul Ion Antonescu în calitate de conducător al statului a ordonat armatei române să treacă frontiera de est: "Ostași, vă ordon: treceți Prutul, zdrobiți vrăjmașul din răsărit și miazănoapte. Dezbrobiți din jugul roșu al bolșevismului pe frații noștri cotropiți..." Puterica încărcătură patriotică a acestui ordin și-a găsit un larg ecou în inimile tuturor militarilor români, inclusiv a aviatorilor, care au pornit cu elan la confruntarea cu armata sovietică.

Participarea Grupului 5 Bombardament la campania din anul 1941, respectiv eliberarea Basarabiei, Bucovinei de nord și cucerirea Odesei s-a desfășurat în perioada 22 iunie - 17 octombrie 1941 (118 zile de război). La data intrării în război, aviația noastră dispunea de 1.066 piloți, 386 observatori aéro (numai ofițeri activi), 129 radiotelegrafiști, 83 mecanici de bord și 287 trăgători aeriени (sergenți și caporalii)². Cei 1.066 de piloți români erau reprezentați astfel: 355 de vânătoare, 523 de informații, 164 de bombardament și 24 de hidroaviație³.

Am avut cinstea și onoarea să-l cunosc în ultimii ani pe unul dintre cei 164 de piloți de bombardament din anul 1941, curajosul aviator Sorin Tulea, participant direct și martor al acțiunilor desfășurate de Grupul 5 Bombardament pe frontul din Basarabia și Odesa. După absolvirea Liceului Gh.Lazăr din București, S. Tulea s-a înscris la Politehnică, obținând diploma de inginer în anul 1939. În același an, urmează Școala de ofițeri de rezervă de aviație de la Otopeni, fiind brevetat ca pilot militar pe avionul "Potez-25" La 1 aprilie 1940 este înaintat la gradul de sublocotenent și în luna mai este concentrat la Flotila I Bombardament-Brașov. Aici urmează cursurile unei școli de bimotoare și în august 1940 este brevetat pilot bimotorist pe avionul "P.Z.L. 37 Los" fiind încadrat în Escadrila 76 a Grupului 4 din Flotila I Bombardament.

La data de 3 iunie 1941 sublocotenentul aviator, Sorin Tulea, care avea vârsta de 26 ani, este mobilizat și încadrat în Flotila I Bombardament, fiind repartizat în Grupul 5 la Escadrila 78, ca pilot pe un bombardier.

Grupul 5 Bombardament era dotat cu avioane bimotoare, de fabricație germană, "Heinkel - 111 H3". Acest aparat avea echipajul format din cinci oameni, observatorul (și comandant al aparatului), pilot, radiotelegrafist și doi mitraliori de bord. Era un avion bun, frumos. O armă eficientă, puternică. Nu avea nimic în plus peste trebuințe, nimic în minus. Motoare - două de câte 1.340 C.P. fiecare, rază mare de acțiune, o viteză de 360 km/h cu motoarele în plin sau în picaj ușor și putea lua la bord 32 bombe de 50 kg. sau 8 bombe de 225 kg fiecare plus câteva sute de bombe incendiare, o încărcătură totală de 2500 kg. bombe.

Tren de aterizare, comenzi, armament, vizoare, stații de legătură, dispozitive, toate acționate electric sau hidraulic zbură frumos, ateriza perfect, decola ușor, un avion bun. Nu iubea solitudinea, prefera camaraderia zborului în formație⁴.

În întreaga campanie a anului 1941 Grupul 5 Bombardament a devenit o unitate de elită a aviației noastre fiind cunoscut sub denumirea de "Grupul Landman" după denumirea comandantului, căpitan aviator, Paul Landman. Acesta, pentru curajul personal și aportul "grupului" de sub comanda sa la dezrobirea Basarabiei, a fost decorat cu ordinul "Mihai Viteazul", cea mai importantă decorație de război românească⁵.

La declanșarea ostilităților în dimineața zilei de 22 iunie 1941, Grupul 5 Bombardament format din escadrilele 78, 79 și 80, fiecare dintre acestea având în compunere 9 aparate, își avea baza pe aerodromul militar de la Ziliștea, la nord de Buzău, pe terenul fostei herghelii care aparținuse lui Alexandru Marghiloman.

Se impune a menționa că, acțiunile de luptă, misiunile de bombardament, au fost extrem de dificile, confruntându-se cu nimicitoarele baraje de foc ale inamicului și cu aviația de vânătoare a acestuia uneori superioară numeric. Așa se pot explica durerosele pierderi ale "grupului", care la sfârșitul campaniei, din 90 de zburători personal navigant, au rămas în viață numai 62⁶. Deci, pierderile se pot evalua la 31%.

Sorin Tulea făcuse un calcul al probabilităților din care reieșea că în mod matematic, va sosi rândul dispariției la toți zburătorii. Singura necunoscută consta în numărul de misiuni pe care le vor îndeplini fiecare, precum și elementul "soartă" care nu putea fi cuprins în ecuația sa.

Înainte de a relata principalele misiuni de luptă ale Grupului 5 Bombardament, consider că este interesant a prezenta un aspect al stării de spirit a acestor temerari ai aerului, care au făcut cinste uniformei de ofițer român. Cei care au supraviețuit atât luptelor, cât și închisorilor și lagărelor, în care au fost aruncați, după încheierea războiului de către noile autorități instaurate cu ajutorul tancurilor cu steluță roșie, oameni care merită tot respectul cuvenit unor adevărați eroi, și pe unii dintre dâșii i-am cunoscut personal, întrebați, printre altele, dacă au cunoscut noțiunea de frică, au răspuns: "De frică? la început, n-a scăpat nimeni. După aceea a venit obișnuința, apoi resemnarea și la urmă o indiferență blândă care te făcea să te bucuri liniștit de tot ce era în jur, fapt ee consemna că te afli în viață. Starea de spirit a aviatorilor din această unitate de bombardament mai era definită și printr-o liniște sufletească nefirească, ei privind totul în jurul lor, ca niște spectatori simpli, în așteptarea acelu "ceva" care știau că va veni. Acest "ceva" dureros, simplu și crud de firesc, se materializa pe aerodrom, prin rostirea numelor celor care au alcătuit un echipaj căzut în misiune de război, în fața trupei adunată în careu, în liniște și cu arma în prezentare pentru onor⁷. La popotă se ridicau tacâmurile celor care nu s-au mai întors, iar cei rămași își strângeau rândurile spre capul mesei unde lua loc întotdeauna comandantul. Aceasta nu dura mult, deoarece în scurt timp efectivele echipajelor erau completate cu alți tineri aviatori, plini de elan și voinție tinerească până la prima confruntare cu inamicul.

Un element interesant pe care pilotul Sorin Tulea l-a relatat este acela că, misiunile de bombardament erau efectuate în formație "strânsă ca la defilare" existând însă un decalaj de înălțime între avioanele din aceeași formație, nesizabilă de la sol. Față de avionul din cap, cele din dreapta și din spate zburau mai sus ori mai jos. De fapt nici un avion

nu zbura în același plan cu celelalte. Acest mod de a zbura era motivat de faptul că elementele de tragere antiaeriană ale inamicului de la sol nu erau valabile decât pentru un singur aparat. Cu aceleași elemente nu se puteau ochi toate avioanele la rând. În acest chip se puteau evita exploziile proiectilelor inamice, care cu toate că erau țintite corect, ele se spărgeau mai jos sau mai sus de bombardierele noastre.

Misiunile de bombardament se efectuau pe escadrile, iar în cadrul lor pe patrulare succesive; elementul de atac îl constituie patrula formată din trei avioane. Înălțimea de zbor pentru a micșora efectul acțiunii apărării antiaeriene a inamicului, se executa sub 300 m. sau între 1.300 - 1.500 m. Dacă pe parcursul spre obiectiv se întâlnea un teren ocupat de un important număr de avioane inamice, numai în acest caz se va bombarda această zonă, rămânând ca obiectivul ordonat să fie recunoscut în trecere pentru a fi lovit ulterior. Era obligatoriu a se fotografia cu aparatele aflate la bordul avioanelor efectele (rezultatele) obținute în urma bombardamentului efectuat, concluziile fiind trase la sol, după dezvoltare. După lansarea bombelor, dacă riposta inamicul era slabă, formația de bombardament acționa asupra obiectivului și cu mitraliera. Toate acestea se regăseau în indicațiile date de comandamentele aviației și trebuiau respectate, fiind obligatorii pentru toate echipajele.

Prima misiune de luptă a "grupului" a coincis cu declanșarea războiului, ea desfășurându-se la 22 iunie 1941 și a început la ora 3.30, având ca obiectiv principal bombardarea aerodromurilor inamice, situate la nord și sud de Chișinău. "În sala de informații comandantul a dat următoarele indicații: Fiți atenți băieți! Bombardăm Chișinăul. Primele trei patrulare: obiectiv - aerodromul Nord Chișinău. Celelalte, terenul de la sud. S-a înțeles? Să nu uitați un lucru. Țineți cât mai strâns formația. Toți cu ochii spre mine. Sunt în avionul din cap. Și în chip de rămas bun, comandantul Paul Landman a dat ultimul ordin: Toată lumea la avioane. Și cu Dumnezeu înainte, băieți ..."⁸.

Misiunea s-a desfășurat fără incidente, un singur aparat fiind ușor atins de inamic, dar s-a putut întoarce și ateriza în condiții bune. La aterizare, după ce membrii echipajelor deveneau lejeri prin scoaterea căștilor, a curelelor pentru parașută și a combinezoanelor de zbor, trebuia prezentat raportul asupra bombardamentului la "sală" Comandanții sau observatorii completau cu acest prilej un formular cu mai multe rubrici. Peste circa o oră se proiectau pe un ecran clișeele aduse încă ude de la laboratorul foto, care conțineau imaginile luate în timpul războiului cu ocazia executării bombardamentului asupra obiectivului ordonat⁹.

O misiune dificilă este executată de o escadrilă a "Grupului" 5 Bombardament în ziua de 25 iunie 1941 când este atacată și bombardată zona gării Basarabeasca, un important punct feroviar al inamicului. Riposta acestuia este puternică, atât prin apărarea antiaeriană, cât și prin

aviația de vânătoare, fiind doborâte primele două bombardiere, echipajele conduse de locotenent, aviator Petre Monciu și respectiv - sublocotenent Constantin Ciobanu. Peste câteva zile a fost găsit avionul pilotat de sublocotenentul aviator, Constantin Ciobanu. Probabil că din acest echipaj radiotelegrafistul și un mitralior de bord au scăpat răniți și au fost făcuți prizonieri. Dar cel care a descoperit resturile bombardierului a mai adus cu el ceva. "Sunt două pachețele cu rămășițele a doi camarazi buni și dragi, pe care le-a găsit carbonizate sub fierăria arsă a avionului și pe care le-a adunat cu emoționantă pietate spre a li lrimlse familiilor lor. Le-am privit toți în tăcere, aceste rămășițe sfinte prin jertfa dăruirii lor și am păstrat un moment de adâncă reculegere pentru sufletele lor"¹⁰. Astfel, au căzut la datorie și au dispărut pe altarul patriei, primii zece zburători din Grupul 5 Bombardament, fapt care a îndoliat pentru prima dată întreaga unitate. De remarcat că, pilotul aviator Petre Monciu, a reușit să se salveze cu parașuta, după ce bombardierul său a fost atins și incendiat, dar la sol a fost ucis de militarii sovietici¹¹.

Se cunoaște faptul că cele mai grele lupte în timpul campaniei din Basarabia au avut loc în zona Țiganca - Stoenști, unde la 12 iulie 1941 situația trupelor noastre devenise critică în urma unei contraofensive de amploare declanșată de către inamic. Documentele de arhivă sunt generoase în a consemna dramatismul luptelor, vitejia și eroismul militarilor noștri, dar și intervenția hotărâtoare a escadrilelor de bombardament, din care au făcut parte și formațiile Grupului 5. Situația câmpului tactic a fost restabilită, inamicul fiind respins cu pierderi grele, și drumul spre Chișinău devenea deschis. Bombardierele românești au atacat și lovit amplasamente de artilerie, coloane auto, și de blindate, aglomerări de trupe, producând pierderi masive inamicului și silindu-l să se retragă. În timpul acestor lupte, bombardierul He-111 cu nr. 23, este atins de artileria antiaeriană inamică și unul din motoare incendiat. Dând dovadă de profesionalism, calm și curaj, pilotul sublocotenent aviator Octavian Roventa, a rămas la manșă încercând să salveze aparatul. Singur la bord, în timp ce restul echipajului a sărit cu parașuta, în cele din urmă pilotul a reușit să pună pe burtă bombardierul într-un lan de grâu la marginea aerodromului Tecuci. Observatorul aparatului, sublocotenentul aviator Ion Todea, a avut un destin tragic, parașuta lui agățându-se de ampenajul avionului și fiind purtat prin aer cu 360 km/h până la aterizarea forțată a aparatului, când și-a găsit sfârșitul.

În semn de prețuire a echipajelor bombardierelor "He-111" care nu au șovăit nici un moment în a îndeplini toate misiunile primite chiar atunci când se executau în condiții nefavorabile, la 23 iulie 1941, comandantul Grupării Aeriene de Luptă, generalul de escadră aviator Constantin Celăreanu, a dat Ordinul de Zi nr. 4, prin care Grupul 5 Bombardament din cadrul Flotilei 1 Bombardament, a fost citat pe

întreaga aviație română. În acest ordin se menționează actele de bravură și spiritul de sacrificiu probat de toți zburătorii, precum și rezultatele obținute, concretizate prin grele pierderi produse inamicului¹³

La 26 iulie 1941 întregul teritoriu românesc al Basarabiei a fost eliberat, dar operațiile militare la care participă armata română inclusiv aviația, au continuat fără întrerupere pentru alungarea inamicului terestru și aerian mult peste Nistru și Bug.

În aceste condiții, cucerirea Odesei de către forțele armatei române s-a impus ca o necesitate obiectivă. Odesa oraș port la Marea Neagră, constituie o puternică bază militară de amenințare pentru România, aflându-se la cca. 150 km. de Sulina și Delta Dunării, la 300 km. de podul de peste Dunare de la Cernavodă și la 400 km. de zona petrolieră a Văii Prahovei și de București. Odesa era puternic apărată terestru, aerian și maritim, trei aliniamente de apărare, dispuse semicircular apărau orașul dinspre vest, nord-vest și nord-est, numeroase cazemate, câmpuri de mine și o puternică apărare antiaeriană care asigura un formidabil baraj de foc. Luptele au fost crâncene, au durat 70 de zile și s-au desfășurat până la 16 octombrie 1941, când trupele noastre au pătruns în oraș, la ele participând peste 340.000 de militari români, inclusiv formațiile aviației noastre.

Escadrilele din compunerea Grupului 5 Bombardament și-au mutat baza pe aerodromul din localitatea Leipzig, din sudul Basarabiei. În perioada luptelor pentru Odesa au fost bombardate cu precădere aglomerările de trupe mecanizate și blindate, căile de retragere a acestora, căile de acces și depozitele militare ale inamicului, îmbarcările de trupe din port, dispozitivul de apărare al acestuia. Menționăm că orașul Odesa propriu-zis nu a fost bombardat de aviația română¹⁴.

În concluzie putem spune că, participarea eroică a Grupului 5 Bombardament la campania din anul 1941 (22 iunie - 16 octombrie) se poate explica astfel: a efectuat 155 misiuni de luptă (din care la 34 a participat și sublocotenentul aviator, Sorin Tulea), care au totalizat peste 1.726 ore de zbor, a lansat asupra obiectivelor o cantitate de 1.126.526 kg. bombe, a distrus în lupte aeriene 17 avioane inamice, a distrus la sol 47 de aparate sovietice și a pierdut în luptă 7 avioane, din care 5 cu echipaje complete¹⁵.

Numeroși membrii ai echipajelor piloți, observatori, radiotelegrafiști și mitraliori de bord, fiind ofițeri, subofițeri, sergenți și caporalii, au fost decorați cu ordinul "Mihai Viteazul" al-III-lea, cu ordinul "Virtutea Aeronautică" de război, cu spade, clasa "Crucea de Aur" cu "Medalia Aeronautică", precum și cu alte distincții militare.

Participarea echipajelor Grupului 5 Bombardament la campania anului 1941 se constituie într-o epopee eroică, puțin cunoscută, care constituie o pagină în fața căreia ne descoperim cu respect și admirație.

În încheiere, apreciem că este interesant să ne reamintim cuvintele marelui nostru istoric Nicolae Iorga: "A scrie istorie este o obligație pentru omenire, a o adăugi cu ce ai aflat, e o obligație pentru fiecare, rămânând ca aceia care pot să scrie, să adune și ce au aflat de la cine nu mai poate vorbi

NOTE

1. Constantin Kiriteșcu, România în al doilea război mondial, vol. I. București, 1995, p. 212.
2. Aurel Pentelescu, Florica Dobre, Cristian Crăciunoiu, Gruparea Aeriană de Luptă, 22.06 - 16.10.1941, La eliberarea Basarabiei și cucerirea Odesei, București, 1995, p. 4.
3. *Ibidem*
4. Cornel Marandiuc, Inimi cât să cuprindă cerul patriei, Cluj Napoca, 1985, p. 284-285.
5. Grigore Olimp Ioan, Bombardierele atacă, Jurnal de război, 1941, București, 1995, p. 14.
6. *Ibidem*, p. 13
7. *Ibidem*, p. 24
8. *Ibidem*, p. 18
9. *Ibidem*, p. 15
10. Grigore Olimp Ioan, op. cit. p. 104.
11. Aviația română în luptă pe frontul de est și în apărarea teritoriului, 1 iunie 1943 - 23 august 1944, vol. II, București, 1994, p. 480.
12. Aviația română pe frontul de est și în apărarea teritoriului, vol. I. 22 iunie 1941 - 31 decembrie 1942, București, 1993, p. 47
13. Aurel Pentelescu, Florica Dobre, Cristian Crăciunoiu, op. cit. p. 12
14. Aviația română pe frontul de est, vol. I, p. 48
15. Aurel Pentelescu, Florica Dobre, Cristian Crăciunoiu, op. cit. p. 29.

L'HÉROÏQUE PARTICIPATION DU GROUPE 5 BOMBARDEMENT DE L'AVIATION ROUMAINE À LA CAMPAGNE DE 1941

Résumé

La présente communication fait des références concernant l'activité héroïque du Groupe 5 Bombardement de l'aviation roumaine pendant la campagne de 1941, spécialement aux luttes pour l'élaboration du territoire roumain de la Bessarabie et sur le front de Odessa.

On présente quelques missions de bombardement très difficiles, qui mettent en évidence leurs caractère dramatique, l'héroïsme et l'esprit professionnel des équipages roumains.

Toutes ces actions constituent une épopée héroïque, une page glorieuse d'histoire devant la quel nous nous inclinons avec respect et admiration.